

Development of Perceived Teachers Behaviours Scale

M. Yuksel ERDOĞDU

Istanbul Sabahattin Zaim University, Faculty of Education

Abstract

The objective of this study is to improve the scale of the “Perceived Teacher Behavior”. This scale has been developed for the aim to present how students studying at first grade in primary school, perceive the behavior of their teachers (democratic-authoritarian) in classrooms or out of classrooms. The data of this study have been obtained from 692 students attending fifth class, taught by the same teacher during five years, determined by the schools in the responsibility area of the Diyarbakır Big City Municipality those have low-middle-top socio-economical conditions randomly. For the reliability of scale co efficiencies of test-retest (.70), of half completed fulfillment of test (.79) and of Cronbach Alpha have been calculated (.75), reached co efficiencies of reliability have been founded. What was observed in the end of factor analysis undertaken for the study of validity of scale is that the scale is composed of two factors.

Keywords: *teacher behaviors scale, scale development, democratic-authoritarian teacher.*

SUMMARY

One of characteristics of a good school environment, maybe the most important one, is forming a sincere and assistive classroom environment. If this environment cannot be formed or if there are communication problems between the teacher and the students, it is impossible to have a good school and a life of good quality (Glasser, 2000).

The main aim of education is to enable students to have terminal behavior change. The attitude of teachers in the classroom, the teacher-student relationship in the classrooms and in the teaching and learning environment affect students' success and their wish to improve themselves. According to Demirtaş (1999), teacher-student relationship is a kind of primary relationship.

Firstly, teachers should understand the needs of the students and the relationship between their behaviors and their needs. They should manage the classroom well to satisfy their students' personal needs. Managing the classroom well depends on the existence of a good relationship between the teacher and the students and that of the assistive circumstances. Forming more terminal behaviors and satisfying the psychological needs basing on students' learning is dependent on the existence of a healthy classroom environment (Celep, 1997).

Purpose of Study

The objective of this study is to improve the measure of the “Perceived Teacher Behaviour”. There is not any assessment instrument in Turkish literature that assesses

the teacher as democratic or as authoritarian on the basis of students' observation. With this assessment instrument, it is aimed to present whether the teacher is democratic or authoritarian based on teachers' attitude towards students in and out of the classroom.

METHOD

The participants to develop Perceived Teachers Behaviors Scale is 692 students attending fifth class taught by the same teacher during five years determined by the schools in the responsibility area of the Diyarbakır Big City Municipality those have low-middle-top socio-economical conditions randomly.

To calculate the reliability of the scale, co efficiencies of test-retest, half completed fulfillment of test and Cronbach Alpha have been used. Principal components factor analysis has been applied to have the proofs about construct validity of Perceived Teachers Behaviors Scale. Item analysis has been applied to present the item discrimination values.

FINDINGS & RESULTS

Co efficiency of test-retest for Perceived Teachers Behaviours Scale is .70 (stability coefficient), Consistency co efficient of Cronbach Alpha has been found to be .75. All these three values are meaningful at the level of .01. Therefore, Perceived Teachers Behaviours Scale can be accepted as highly reliable.

Discrimination rate of 29 items on Perceived Teachers Behaviours Scale is between .27 and .52. The average discrimination rate is calculated to be $r_{jx}=.38$. In general, the discrimination rate of the items can be accepted as high.

Perceived Teachers Behaviours Scale has two factors. One of the factors that is regarded to be important explains 44.59% of total variance of the scale and the other one explains 17.77%. In total, these two factors explain 62.363%. After factor rotation, the first factor has been found to have twenty three items and the second one is composed of six factors. The load point of the items on the first factor is between 0.514-0.836, and that of second factor is between 0.533-0.828. The factors have been named by paying attention to their contents. The first factor has been named as items about teachers' perceived as democratic as these items are about being "democratic". The items on the second factor are about teachers' perceived as "authoritarian". Therefore, the second factor has been named as items about teachers' perceived as authoritarian.

CONCLUSION & DISCUSSION

It is possible to say that Perceived Teachers Behaviours Scale can confidently be used at schools as it has the right psychometric quality. It cannot be compared to other scales in Turkey as there is not a scale similar to it. It recommended that specialists be careful in using the results of a test for vocational and educational counseling and use them combining with other information about the students.

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi

M. Yüksel ERDOĞDU

Istanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Özet

Bu çalışmanın amacı; “Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği” geliştirmektir. Bu ölçek ilköğretim birinci kademedeki okuyan öğrencilerin, öğretmenlerinin sınıf içinde ya da sınıf dışında gösterdikleri davranışları nasıl algıladıklarını (demokratik-otoriter) ortaya koymak amacıyla geliştirilmiştir. Araştırmanın verileri, Diyarbakır ili Büyükşehir Belediye sınırları içinde alt-orta-üst sosyo-ekonomik düzeydeki okullardan seçkisiz olarak belirlenen ve aynı öğretmen tarafından beş yıl boyunca okutulan beşinci sınıf öğrencilerinden 692 öğrenci üzerinden elde edilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için test-tekrar test (.70), testi yarılama (.79) ve Cronbach Alpha katsayıları(.75) hesaplanmış, elde edilen güvenilirlik katsayıları yüksek bulunmuştur. Ölçeğin madde analizi ile belirlenen ortalama ayırt edicilik değeri de $r_{jx}=.38$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerlilik çalışması için yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin iki faktörden oluştuğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Algılanan öğretmen davranışları ölçeği, ölçek geliştirme, demokratik/otoriter öğretmen*

GİRİŞ

İnsanın yaşamı eğitim yoluyla geliştirilebilmektedir. Eğitim, insanın bireysel, çevresel ve sosyal yönlerden başarıya ulaşmasında kendini gerçekleştirme ve geliştirmesinde, barış, özgürlük, sosyal adalet ve evrensel bütünlük ideallerine erişmesinde temel araçtır. Bu temel yaşam aracı; bireyin bilgi ve becerilerini geliştirmesine, kendini ifade edebilmesine, bireyler arasında olumlu ilişkiler oluşturmasına zemin hazırlamaktadır. Ülkelerin gereksinimi olan nitelikli, kendini ifade edebilen yaratıcı, sorumluluk duygusuyla hareket edebilecek insan gücünün yetiştirilmesinde öğretmenlere önemli görevler düşmektedir (Morrison, 1991).

İyi bir okul ortamının özelliklerinden biri ve belki de en önemlisi, içten ve destekleyici bir sınıf ortamının oluşturulmasıdır. Sıcak ve destekleyici bir sınıf ortamı oluşturulmadığında ya da sınıfta öğrenen ve öğrenenler arasında iletişim açısından sorunlar yaşanıyorsa, iyi bir okul ve devamında kaliteli bir yaşam gerçekleştirilemez (Glasser,2000).

Eğitimin temel amacı, öğrencilerde istendik davranış değişikliği sağlamaktır. Öğrenme öğretme ortamında, sınıflarda, öğretmen-öğrenci ilişkileri, öğretmenin sınıf içinde göstermiş olduğu davranışlar, başarıyı ve öğrencilerin kendilerini geliştirmelerini etkileyen değişkenlerdir. Demirtaş'a göre (1999), öğrenci öğretmen ilişkisi birincil bir ilişki türüdür .

Öğretmenler ilk önce öğrencilerin gereksinimlerini ve bu gereksinimlerle ilintili olan davranışların ilişkisini anlamalı, sınıfta öğrencilerin kişisel gereksinimlerini karşılamak için iyi bir sınıf yönetimi sağlamalıdır. Sınıf yönetiminin olumlu olması öğrenci- öğretmen ilişkisi ve sınıf ortamını destekleyici koşulların varlığına bağlıdır. Daha çok istenen öğrenci davranışı oluşturmak, bireyin öğrenmelerini temel alan psikolojik gereksinimlerini karşılamak, sağlıklı bir sınıf ortamının varlığına bağlıdır (Celep, 1997).

Öğretme ve öğrenme iki değişik işleve sahiptir. Öğretme bir kişi tarafından gerçekleştirilirken, öğrenme bir başkasında oluşur. Öğretme ve öğrenme sürecinin etkili olabilmesi için, o iki kişi arasında çok özel bir ilişkinin kurulması gerekir. Yani öğrenci ve öğretmen arasında bir tür özel bağ kurulmalıdır (Jarial, 1983). Öğrenciler, öğretmenlerin kendilerini yanlış anladığını, güvenmediğini, aşağıladığını, küçük düşürdüğünü, eleştirerek değerlendirdiğini hissedersen, en ilginç ve en önemli derslerde bile sıkılır ve öğrenmeye karşı olumsuz bir tepki geliştirirler. Birçok okulda öğretme-öğrenme ile geçmesi gereken zamanın büyük bir bölümü, öğrenci sorunlarını çözme konusunda gerekli beceriye sahip olmayan öğretmenlerin, öğrenci sorunlarını çözmeye çalışmalarıyla, huzursuz ve aşırı hareketli öğrenci davranışlarını kontrol etmekle geçer (Gordon,1997).

Öğrenci-öğretmen ilişkisinin niteliği, akademik başarıyı ve öğrenci davranışını da etkilemektedir. Öğrenciler cana yakın ve arkadaş gibi davranışlar sergileyen öğretmenlerle çalışmayı yeğlemektedirler. Öğretmenlerin daha sempatik olmaları ve öğrenciler için daha olumlu roller üstlenmeleri halinde öğrenciler, okula ve öğretmenlere karşı daha olumlu duygular taşımaktadırlar (Celep, 1997). Aksi takdirde, hoşgörü göstermeyen, sert, çok az övgü veren, sınıfta olumsuz bir hava yaratan öğretmen, öğrencinin uygun davranışını motive etmekte yetersiz kalmakta, öğretmenler otoriter kuralları zorla kabul ettirerek problem davranışlara neden olabilmektedirler (Sadık, 2002).

Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilere yaklaşımları onların öğrenciler tarafından nasıl algılandığını etkilemektedir. Bazı öğretmenler öğrenciler tarafından sıcak, hoşgörülü algılanırken bazı öğretmenler endişe verici ve korku duyan birileri gibi görülebilmektedirler.

Wubbels ve arkadaşları öğretmen davranışlarını otoriter ve demokratik olarak ikiye ayırmaktadırlar. Otoriter öğretmenler öğrencilerin kontrol altında tutulması gerektiğini, fazla özgürlüğün zararlı olduğunu, öğrencileri özgürce bırakılmalarının onların dikkatini dağıtacağını belirtirler. Demokratik öğretmenlerin ise, öğrencilerinin her şeyden önce sınıf atmosferini sevmesi gerektiğini, bunun için hoş ve ödüllendirici bir ortamın sağlanmasının öğrenciyi güdüleyeceğini ve başarısını artıracaklarını belirtmektedirler. Demokratik öğretmen öğrenciye daha yakındır, ona güvenir ve sorumluluk verir (Akt. Güçlü,2000). Görüldüğü gibi sınıf ortamının ya da sınıf atmosferinin belirlenmesinde ve öğrenci başarısını etkilemede öğretmenin göstereceği davranışlar önemli bir etkiye sahiptir.

Sınıf düzeninde öğretmenin temel yönetim görevi, davranış düzensizliklerini cezalandırmak ya da tek tek öğrencilerin katılımlarını arttırmak değil, sınıf içinde işler bir sistem oluşturmaktır. Sınıf ortamında işlemesi gereken en önemli sistem öğrenciyle kurulabilecek iletişimidir. Bu sayede öğrencinin tanınması, seviyelerinin ve sorunlarının belirlenmesi ilgi ve yeteneklerinin ortaya konulması, bilgi akışının sağlanması, olumlu

davranışların kazandırılması gerçekleştirilebilir. İletişim öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğrenciye, öğrenciden öğretmene, çevreden hepsine, daha doğrusu herkesten herkese olursa bireyde istedik davranış kazandırmak mümkün olur.

Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerin psikolojik ve akademik beklentilerini dikkate alması ve o doğrultuda bir iletişim geliştirilmesi öğretmenler için bir sorun niteliği taşımaktadır. Çünkü öğretmenler sınıfa girdiklerinde gürültü yapan ve dersi dinlemeyen öğrencilerle uğraşmak yerine hemen derse başlamak isterler. Ama yine de zamanlarının büyük bir bölümünü disiplin sorunlarıyla geçirirler. Bunun nedeni disiplini ceza tehditleriyle, öğrenciyi azarlayarak ya da aşağılayarak sağlamaya çalışmalarıdır (Gordon, 1997).

Araştırmanın Amacı

Yukarıdaki tartışmalardan da anlaşıldığı gibi öğretmenin sınıf içinde sergilediği davranışlar, öğrencilerin sınıf içi davranışlarını, duygusal ve sosyal gelişimini, akademik başarısını etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalarda da öğrencilerin, öğretmen-öğrenci ilişkisindeki memnuniyetlerinin, öğretmenin hoşgörülü ve demokratik bir tutum sergilemesinin öğrenci başarısını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Özgüven, 1974; Gürkan, 1987).

Türkiye’de literatürde öğrencilerin kendilerinin yanıtlayarak öğretmenlerini demokratik ya da otoriter algılamalarını ölçen bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Geliştirilen bu ölçme aracı ile, öğretmenlerin sınıf içinde ve dışında öğrencilerine yönelik sergilediği davranışlara bağlı olarak öğretmenlerin demokratik mi yoksa otoriter mi algılandıklarını ortaya koymayı amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin geliştirilmesi için belirlenen araştırma grubu; Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilköğretim okullarından alt, orta üst sosyo-ekonomik düzeydeki okullardan seçkisiz olarak belirlenen altı ilköğretim okulunun birinci kademesinden, beş yıl boyunca aynı öğretmen tarafından okutulan 692 beşinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma grubuna ait bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 1.

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği İçin Deneme Uygulamasına Alınan Öğrencilerin Okullara ve Cinsiyete Göre Dağılımları

Okullar	Erkek		Kız		Toplam
	N	%	N	%	
Yahya Kemal İÖO	112	31	88	27	200
Şehit Polis Mehmet Erçin İÖO	103	28	111	34	214
ŞehitBaşkomiser Yılmaz Allahverdi İÖO	41	11	38	12	79
Şehit Başkomiser Fatih Özdil İÖO	46	13	45	14	91
Özel Nil İÖO	27	7	19	5	46
Özel Ortadoğu Koleji	33	10	29	8	62
Toplam	362	100	330	100	692

Tablo-1’de görüldüğü gibi Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği deneme uygulaması için altı farklı okuldan, 362’ si (%52) erkek, 330’u (%48) kız öğrencilerden olmak üzere 692 öğrenci alınmıştır.

Tablo 2.

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği İçin Deneme Uygulamasına Alınan Öğrencilerin Okullara ve Sosyo-Ekonomik Düzey’e (SED) Göre Dağılımı

SED	Okullar	N	%
Alt	Yahya Kemal İÖO	414	60
	Şehit Polis Mehmet Erçin İÖO		
Orta	ŞehitBaşkomiser Yılmaz Allahverdi İÖO	170	25
	Şehit Başkomiser Fatih Özdil İÖO		
Üst	Özel Nil İÖO	108	15
	Özel Ortadoğu Koleji		
Toplam		692	100

Tablo-2’de görüldüğü gibi, araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin, 414’ü (%60) alt sosyo-ekonomik düzeydeki, 170’i (%25) orta sosyo-ekonomik düzeydeki, 108’i (%15) üst sosyo-ekonomik düzeydeki okullardan gelmektedirler.

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği’nin geliştirilmesinde, Crocker ve Algina (1986) tarafından önerilen test geliştirme yaklaşımları izlenmiştir. İlk aşamada, test puanlarının kullanım amacı belirlenmiştir. İkinci aşamada, testte ölçülecek özellik ve davranışlar belirlenmiş ve belirlenen bu özelliğin elemanlarının göstergesi olduğu düşünülen davranışları ölçmek amacıyla çok sayıda test maddesi yazılmıştır. Hazırlanan test maddeleri konu alanı ve ölçme değerlendirme uzmanlarından olan bir grubun incelemesine sunulmuş, yapılması önerilen değişiklikler dikkate alınarak asıl test maddesine alınacak maddelerin tespiti için deneme uygulaması gerçekleştirilmiştir. Deneme uygulamasından sonra testin güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmıştır.

Bu çalışmada test için maddeler araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Maddelerin hazırlanmasında sınıf içinde öğretmenin öğrencilere yaklaşımı, sergilediği davranışlar vb. konusunda ayrıntılı bir şekilde literatür taranmış ve özellikle ilköğretim okullarında öğretmenlerin sınıf içinde sergiledikleri davranışların “otoriter” ve “demokratik” olarak sınıflandığı gözlenmiştir. Buna bağlı olarak literatürden otoriter ve demokratik öğretmenlerin sınıf içinde davranış biçimlerine uygun olarak maddeler oluşturulmaya başlanmıştır. Ayrıca Dicle Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğrencilerinden üniversiteye gelinceye kadar öğretmenlerinden, gözlemiş oldukları davranışlardan otoriter ve demokratik öğretmen davranışlarını sınıflandırmaları istenmiştir. Bununla birlikte araştırma grubundaki öğrencilerin özelliklerini taşıyan ilköğretim okullarının beşinci sınıflarından üç farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullardan seçkisiz olarak seçilen üç farklı şubedeki öğrencilerden “öğretmeninizin sınıf içinde ve sınıf dışında size karşı sergilemiş oldukları davranışların hangilerini otoriter, hangilerini demokratik olarak algılıyorsunuz?” sorusuna bağlı olarak, öğrencilerin cevaplarını yazılı olarak sunmaları

istenmiştir. Elde edilen tüm bilgiler tek tek incelenerek, testte yer alması düşünülen madde sayısının yaklaşık iki katı sayıda madde hazırlanmıştır. Ölçek ilköğretim 1. kademedeki öğrenciler için geliştirildiğinden testin cevaplandırılması için “Her zaman (evet)”, “Bazen” ve “Hiçbir zaman (hayır)” olmak üzere üç seçenek sunulmuştur. Geliştirilen ölçekle, öğrencilerin test maddelerine verecekleri “evet”, “bazen” ya da “hayır” cevaplarına bağlı olarak öğretmenlerini demokratik ya da otoriter algılayıp algılamadıkları ölçülmüştür. Ön deneme uygulaması için 140 madde hazırlanmıştır. Maddeler yazıldıktan sonra, her bir maddenin ölçülmek istenen davranışı ne derece ölçebildiği, kullanılan dilin anlaşılır olup olmadığı ve araştırma grubundaki öğrencilere uygunluğunun denetlenmesi ve olası hataların düzeltilmesi için Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünden iki, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden bir öğretim elemanına kontrol için verilmiştir. Bununla birlikte ölçek maddeleri Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ölçme ve Değerlendirme (Psikometri) Anabilim Dalı’nda görev yapan beş öğretim üyesine verilerek, madde redaksiyonu için önerilerini, kendilerine verilen form üzerine işaretlemeleri istenmiştir. Öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmış ve ön deneme uygulaması için ölçeğin son hali 50 maddeye düşürülmüştür (ölçülen özellikle ilgili olmayan maddeler çıkarılmıştır). Ön deneme uygulaması yapılmadan önce de puanlamanın kolay olması için bir cevap anahtarı oluşturulmuştur. Ölçekte maddelere “evet” denilmesi öğretmenlerin demokratik, “hayır” denilmesi, öğretmenin otoriter, “bazen” şeklinde verilen cevaplarda öğrencilerin kararsız kaldıklarının bir göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Ön deneme uygulaması için öncelikle maddeler test formuna yerleştirilmiştir. Bu sebeple öncelikle ölçeğin başına bir yönerge konulmuştur. Öneri ve düzeltmelerle ön deneme uygulaması için 50 madde belirlenmiş ve bunlar rastgele dağıtılmıştır. Öğrencilerin verilen soruları cevaplaması için ayrı bir cevap kâğıdı vermek yerine, her bir sorunun karşılığına öğretmenin sınıf içinde göstermiş oldukları davranışlara bağlı olarak öğrencilerin “Her zaman (evet)”, “Bazen” ya da “Hiçbir zaman (hayır)” seçeneklerinden birini tercih etmeleri istenmiştir. Ön deneme uygulaması için Diyarbakır İlinde üç farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullardan seçkisiz olarak belirlenen 3 okuldan toplam 105 öğrenci üzerinde ön deneme uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Ön deneme uygulamasında öğrencilerin anlayamadıkları, açıklama istedikleri sorular ve öğrencilerin ölçme aracının tüm sorularına ne kadar sürede cevap verdikleri ile ilgili bilgiler not edilmiştir. Bu bağlamda özellikle alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin anlamakta güçlük çektikleri ya da aynı anlama gelen benzer maddeler tespit edilerek, bu maddeler deneme uygulaması için ölçekten çıkarılmıştır. Son olarak deneme uygulaması için ölçek 29 maddeden oluşmuştur. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 87’dir. Ölçekten elde edilen puanların yükselmesi öğretmenlerin “Demokratik” elde edilen puanların düşmesi de öğretmenlerin “Otoriter” algılandığını göstermektedir. Öğrencilerin tüm sorulara 25 ile 30 dakika arasında cevap verdikleri gözlenmiştir.

BULGULAR ve YORUMLAR

Algılanan Öğretmen Davranışlarının Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Bir psikolojik ölçme aracının geçerliliğinin saptanmasında birçok yöntem vardır. Bunlardan biri de faktör analizi yoluyla gerçekleştirilen, testin yapı geçerliliğini ortaya koymaktır. Bir ölçek geliştirmede geliştirilen aracın faktör yapılarını ve faktör yük değerlerini ortaya koymak önemlidir. Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin yapı geçerliliğine ilişkin kanıtların elde edilebilmesi için tüm grup verileri üzerinden temel bileşenler faktör analizi yöntemiyle faktör yapısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Ölçeğin KMO değerleri, Bartlett testi ve Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları ölçeğin iki alt boyutuna göre hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan ve araştırmacı tarafından oluşturulan algılanan öğretmen davranışları ölçeğinin alt boyutları; demokratik ve otoriter tutum ile ilgili veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. Kaiser Meyer Olkin (KMO) değerinin .60'tan yüksek olması Bartlett Testinin anlamlı olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2004: 120). Ölçeğin Cronbach Alpha Değeri, KMO ve Bartlett Testi değerlerine Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3.

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği Alt Boyutlarının K.M.O. ve Bartlett Testi Değerleri

	Demokratik Tutum	Otoriter Tutum
K.M.O.	.81	.73
Bartlett Test of Sphericity	706.076	397.079
Geçerli Madde Sayısı	23	6

Analiz sonucunda faktör yük değerinin .30'un altında olmamasına ve dört alt boyutlu ölçeğin madde yük değerleri arasındaki farkın .20'den az olmamasına dikkat edilerek buna uymayan maddeler elenmiş ve analiz tekrar yapılmıştır. Tekrarlanan faktör analizi sonucunda iki alt boyutlu ölçeğin KMO= .82, ve Bartlett test of Sphericity= 4732.363 bulunmuştur.

Yapılan analizde 29 maddenin öz değeri 1 den büyük iki faktör altında toplandıkları gözlenmiştir. Bu iki faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans % 62.363 tür. Maddelerle ilgili tanımlanan iki faktörün ortak varyanslarının 0.384 ile 0.746 arasında değiştiği gözlenmiştir. Buna göre analizde önemli faktör olarak ortaya çıkan iki faktörün birlikte, maddelerdeki toplam varyansın ve ölçeğe ilişkin varyansın çoğunluğunu açıkladıkları görülmektedir. İki faktörün içerdiği maddeler bakımından daha kolay tanımlanabilmesine de olanak sağlayan faktör döndürme sonuçlarına Tablo-4'te yer verilmiştir.

Tablo 4.
Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği Faktör Analizi (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi) Sonuçları

Madde No	Faktör-1	Faktör-2	Ortak Varyans
MAD7	.836	.216	.746
MAD2	.829	.235	.742
MAD6	.823	.218	.725
MAD11	.812	.273	.734
MAD1	.808	.251	.716
MAD13	.800	.270	.714
MAD32	.789	.229	.675
MAD10	.788	.300	.711
MAD9	.782	.332	.722
MAD4	.770	.289	.676
MAD20	.767	.309	.683
MAD5	.760	.275	.653
MAD3	.751	.237	.621
MAD16	.728	.338	.645
MAD29	.722	.342	.639
MAD26	.694	.364	.614
MAD28	.682	.393	.619
MAD27	.657	.348	.552
MAD19	.637	.331	.515
MAD31	.613	.468	.384
MAD15	.598	.455	.565
MAD21	.570	.181	.358
MAD8	.514	.337	.377
MAD22	.103	.828	.695
MAD24	.217	.816	.713
MAD25	.266	.778	.675
MAD23	.263	.763	.652
MAD17	.449	.544	.498
MAD14	.427	.533	.466
Açıklanan Varyans	Faktör 1 Özdeğeri: 4.809		
Toplam : % 62.363	Faktör 2 Özdeğeri: 4.212		
Faktör 1: % 44.59,	Faktör-2: %17.77		

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği iki faktörlüdür. Önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisi ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 44.59 unu, ikinci faktör % 17.77 sini açıklamaktadır. İki faktörün maddelerle açıkladıkları toplam varyans % 62.363 tür. Faktör döndürme sonrasında ölçeğin birinci faktörünün yirmi üç maddeden, ikinci faktörün altı maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Birinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0.514-0.836 arasında, ikinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri 0.533-0.828 arasında değişmektedir. Faktörlere maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim verilmeye çalışılmıştır. İlk faktörde yer alan maddelerin tümünün öğretmenlerin “Demokratik” algılanmasıyla ilgili olduğu dikkate alınarak bu faktöre öğretmenlerin demokratik olarak algılanmasıyla ilgili maddeler adı

verilmiş, ikinci faktörde yer alan maddeler öğretmenlerin “otoriter” algılanmasıyla ilişkilidir. Bu nedenle ikinci faktöre öğretmenlerin otoriter algılanmasıyla ilgili maddeler adı verilmiştir.

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin Madde Analizi ile Elde Edilen/Hesaplanan Madde Ayırt Edicilikleri Düzeyleri

Bir testin maddelerinin ne derece iyi işlediğini ortaya koyabilmek için maddelerin testle ölçülmek istenen özellik açısından yüksek ya da düşük olanları ayırt edebilmek madde analizinin dayandığı temel düşüncelerden birisidir. Madde Analizi için bir testin bir gruba uygulanması her bir maddeye her iki grubun (alt ve üst grup) verdiği cevapların karşılaştırılması gerekir. Aracın toplam puanlarına göre bir “üst grup”(üst %27) ve bir “alt grup” (alt%27) tanımlanır ve karşılaştırma yapılır.

Baykul’a (2000) göre klasik test teorisinde madde analizi yöntemiyle madde seçme ve bir psikolojik test geliştirme yöntemlerinden biri olarak madde analizi “iç ölçütle analiz” olarak kabul edilir. Araştırmalarda, iç ölçütle analiz yapmaya yönelik alt ve üst gruplar arasındaki ayırt ediciliği saptamak amacıyla yapılan madde analizi daha çok bilişsel değişkenlerin ölçülmesinde kullanılmakla birlikte, likert tipi psikolojik ölçme araçlarında ve klasik test teorisine uygun olarak hazırlanan testlerde de kullanılabilir.

Madde analizinde temel düşünce toplam puanlara göre kişileri sıralamaktır. Geliştirilen ya da uyarlanan psikolojik ölçme aracı da kişileri belli bir düzeyde güvenilir bir sıraya koyabilmek amacıyla hazırlanır ve kullanılır. Bu sebeple cevaplayıcı tepkilerine dayalı olarak bir toplam puan elde etme, toplam puanlar arasındaki ayırt ediciliğe bakılarak ayırt ediciliği yüksek maddeleri seçme ya da maddelerin ayırt ediciliklerini hesaplama söz konusu olmaktadır.

Geliştirilen psikolojik ölçme aracının da toplam puan elde edilerek bireyin öğretmenini “Demokratik” ya da “Otoriter” algılamasına bağlı olarak yorum yapabilmek söz konusu olabilmektedir. Bu sebeple geliştirilen aracın maddelerinin, öğrencilerin öğretmenlerini demokratik algılayanlarla otoriter algılayanları birbirinden ayırt etmesi beklenir. Araştırmada bu yöntemin uygulanmasının temel nedeni, maddelerin ayırt ediciliklerine ilişkin kanıt elde etmektir. Aynı zamanda bu kanıt, geliştirilen psikolojik ölçme aracının geçerli ölçme yapıp yapmadığı konusunda da bize bilgi vermektedir. Bu amaçla ölçekten en yüksek ve en düşük puan alanların 27’lik kesimleri belirlenerek herbir maddenin ayırt edicilik değerleri belirlenmiştir. Aşağıda deneme uygulaması ile 29 madde olarak belirlenen “Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin” madde analizi ile saptanan ayırt edicilikleri verilmiştir.

Tablo 5.
Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin Madde Analizi ile Belirlenen Madde Ayırt Edicilik Değerleri

Madde No	rjx	Madde No	rjx	Madde No	rjx	Madde No	rjx
1	.38	9	.32	17	.48	25	.52
2	.40	10	.44	18	.32	26	.28
3	.34	11	.33	19	.32	27	.32
4	.41	12	.35	20	.40	28	.36
5	.45	13	.45	21	.43	29	.40
6	.38	14	.27	22	.44		
7	.50	15	.39	23	.41		
8	.38	16	.48	24	.34		Ortalama rjx=.38

Tablo-5'te görüldüğü gibi Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin 29 maddesinin ayırt edicilik güçleri .27 ile .52 arasında değişmektedir. Testin ortalama ayırt edicilik değeri de $rjx=.38$ olarak hesaplanmıştır. Genel olarak maddelerin ayırt edicilik değerleri yüksek olarak kabul edilebilir.

Algılanan Öğretmen Davranışlarının Güvenirliliğine İlişkin Bulgular

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin 20 gün arayla yapılan test tekrar test, testi yarılama ve Cronbach Alpha yöntemiyle elde edilen güvenirlilik katsayılarına Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6.
Algılanan Öğretmen Davranışları Test Tekrar Test ve Cronbach Alpha Katsayısı (N=692)

Güvenirlilik Yöntemleri	Demokratik Tutum	Otoriter tutum
Cronbach Alpha Katsayısı	.79*	.75*
Kararlılık Katsayısı	.70*	

* $p<0.01$

Tablo 6'da görüldüğü gibi Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin test tekrar test yöntemiyle elde edilen güvenirlilik katsayısı (kararlılık katsayısı) .70, Demokratik Tutum alt ölçeğinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .79, Otoriter Tutum alt ölçeği puanı da .75 Olarak bulunmuştur. Elde edilen her üç değerde .01 düzeyinde manidardır. Bu bağlamda Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin güvenirliliğinin yüksek olarak bulunduğu kabul edilebilir.

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Psikolojik ölçme araçları, genelde insan davranışlarını konu edinmiş olan pek çok sosyal bilim dalında, özellikle eğitim, psikoloji sosyoloji ve psikiyatride kullanılmaktadır. Ölçme araçları bireylerin belirli koşullarda neyi nasıl hissedecekleri, düşüneceklerin, belirlemede gelecekte nasıl davranacaklarını tahmin etmede

kullanılmaktadır. Bu bağlamda testler, davranışların güvenilir, nesnel ve doğru olarak betimlenmesi ve anlaşılmasını kolaylaştıran uyarıcılar takımındır. Bu çalışmada ilköğretim okulu 1. kademe okuyan öğrencilerin öğretmenlerinin davranışlarını otoriter ya da demokratik algılamalarını ölçmek amacıyla Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği geliştirilmiştir.

Çağımızın öğretmeninin, bireyleri yaşam fırsatlarını geliştirerek, toplumu geliştirerek ve zenginleştirmek ile temel insani değerleri aktarmak ve geliştirmek gibi birçok sorumluluklara sahip olması gerekliliği açıktır. Bu bağlamda öğretmen öğrencilerin bireysel farklılıklarını, ilgi-ihyaç, yetenek ve kültürlerini bilmesi, demokratik, kültürel, ekonomik, toplumsal ve çevre sorunlarıyla ilgilenmesi, insan sevgisiyle dolu ve açık fikirli olması gereği açıktır. Öğretmenlerin sahip olduğu bu temel niteliklerin öğrenciler tarafından kabul edilmesi, öğretmenin örnek alınması ve öğretmenin öğrencilere vermiş olduğu temel bilgilerin ve kazandırılması düşünülen davranışların öğrenciler tarafından benimsenmesi öğretmene dönük tutumlarla doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle bu çalışmada öğretmenlerin öğrenciler tarafından nasıl algılandığının geliştirilen bu ölçme aracı ile gözlenmesi amaçlanmıştır.

Geliştirilen “Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği” Likert tipi üçlü derecelendirme ölçeğidir ve 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, “Her zaman (evet)”, “Bazen” ya da “Hiçbir zaman (hayır)” seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekteki maddelerden 23’ü olumlu, 6’sı olumsuz maddelerden oluşmaktadır. Olumlu maddelerde “Her zaman (evet)” seçenekleri, olumsuz maddeler ise ters puanlanarak “Hiçbir zaman (hayır)” seçenekleri 3 puan ile puanlanmaktadır. Ölçekten alınacak en yüksek puan 87’dir. Ölçekten alınan yüksek puanlar öğretmenin “demokratik” algılandığını göstermektedir.

Geliştirilen psikolojik ölçme aracının da toplam puan elde edilerek bireyin Öğretmenini “Demokratik” ya da “Otoriter” algılamasına bağlı olarak yorum yapabilme söz konusu olabilmektedir. Bu sebeple geliştirilen aracın maddelerinin, öğrencilerin öğretmenlerini demokratik algılayanlarla otoriter algılayanları birbirinden ayırt etmesi beklenir. Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin 29 maddesinin ayırt edicilik güçleri .27 ile .52 arasında değişmektedir. Testin ortalama ayırt edicilik değeri de $r_{jx} = .38$ olarak hesaplanmıştır. Genel olarak maddelerin ayırt edicilik değerleri yüksek olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda geliştirilen ölçme aracının öğretmeni demokratik olarak algılayanlarla, otoriter olarak algılayanları ayırt edebildiğini belirtmek mümkündür.

Test puanlarının, kullanım amacına hizmet edip etmediğini belirlemek amacıyla geçerlilik çalışması için, geliştirilen testin yapı geçerliliğine ilişkin kanıtların elde edilebilmesi için tüm grup verileri üzerinden temel bileşenler faktör analizi yöntemiyle faktör yapısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Geliştirilen ölçek öğretmenlerin öğrenciler tarafından demokratik ya da otoriter algılamalarını ortaya koymak amacıyla geliştirilmiştir. Yapılan analizde 29 maddenin öz değeri 1 den büyük iki faktör altında toplandıkları gözlenmiştir. Bu iki faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans % 62.363’tür. Maddelerle ilgili tanımlanan iki faktörün ortak varyanslarının 0.384 ile 0.746 arasında değiştiği gözlenmiştir. Buna göre analizde önemli faktör olarak ortaya çıkan iki faktörün birlikte, maddelerdeki toplam varyansın ve ölçeğe ilişkin varyansın çoğunluğunu açıkladıkları görülmektedir.

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği iki faktörlüdür. Önemli olarak belirlenen faktörlerden birincisi ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 44,59 unu, ikinci faktör % 17,77 sini açıklamaktadır. İki faktörün maddelerle açıkladıkları toplam varyans % 62,363'tür. Bu bağlamda ölçek ölçülen özellik ile ilgili varyansın çoğunu açıklamaktadır.

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin test tekrar test yöntemi ile elde edilen güvenilirlik katsayısı (.70), Demokratik Tutum Alt Ölçeği Cronbach Alpha Katsayısı (.79), Otoriter Tutum Alt Ölçeği Cronbach Alpha Katsayısı da (.75) bulunmuştur. Elde edilen güvenilirlik katsayısı ayrı ayrı hesaplanmış sonuç olarak Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin güvenilirlik katsayıları yüksek olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak da güvenilirlik ve geçerlilik kanıtları kabul edilebilir düzeyde bulunan bir "Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği" geliştirilmiştir

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinin psikometrik nitelikleri sınırlı bir araştırma grubu üzerinden elde edilmiştir. Ölçeğin benzer daha büyük gruplar üzerinde psikometrik özelliklerini ortaya çıkaracak çalışmaların yapılması önerilebilir.

Bir testten elde edilebilecek puanların mesleki ve eğitimsel rehberlik amacıyla kullanımında, ilgili alan uzmanlarının dikkatli olmaları ve test puanlarını, mutlaka öğrenciye ait diğer başka bilgilerle birleştirerek kullanmaları önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Baykul, Y.(2000). Eğitimde ve psikolojide ölçme. Klasik test teorisi ve uygulaması. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El kitabı, 4. basım, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Celep, C.(1997). Öğretmenlik yeterlilik duygusu. Yaşadıkça Eğitim Dergisi, İstanbul, Ocak/Şubat.
- Crocker , L. Algina, J.(1986). Introduction to classical and modern test theory. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Demirtaş, H.(1999). Orta öğretim kurumlarında sorumluluğa dayalı sınıf yönetimi. Öğretmen Dünyası, Sayı 238.
- Glasser, William(2000). Kaliteli eğitimde öğretmen. Beyaz Yayınları. Çev. Ulaş Kaplan, İstanbul.
- Gordon, T.(1997). Etkili öğretmenlik eğitimi. Sistem yayıncılık. Çev. Emel Aksay. İstanbul.
- Güçlü, N.(2000). Öğretmen davranışları. Milli Eğitim Dergisi. Sayı. 147, 25
- Gürkan, T.(1987). Ortaöğretim kurumlarında öğretime ilişkin sorunlar. AÜEBF. Dergisi, 20,1-2. Ankara.
- Jarial, G.S. (1983).Creative and family size. Dayalbagh Educational Institute Research Journal of Education, 1.13-17.
- Morrison, I.(1991). "Education and experience as factors in effective classroom management", Psychological Reports. Vol: 69, pp. 803-809.
- Özguven, Y.E.(1974). Üniversite öğrencilerinin akademik başarılarını etkileyen zihinsel olmayan faktörler. Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Sadık, F. (2002). Sınıf içindeki problem davranışların nedenleri. Eğitim Araştırmaları, Sayı.9 Ankara

İletişim/ Correspondence

M. Yüksel ERDOĞDU

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

İSTANBUL-TÜRKİYE

TEL: +09 212 6929652

myerdogdu@gmail.com